

SECTION: ECONOMIC SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI EKONOMICZNE.

How to cite: Rudova, A. (2024). Development of the concept of social responsibility: a historical beginning. *Horizons of Innovation: Conference on Multidisciplinary Trends in Science 2024*. (pp. 92-95). Futurity Research Publishing. <https://futuraity-publishing.com/horizons-of-innovation-conference-on-multidisciplinary-trends-in-science-2024-2/>

Development of the concept of social responsibility: a historical beginning

Розвиток концепції соціальної відповідальності: історичний початок

Рудова Анастасія Ярославівна

аспірантка кафедри економіки і права, Національний університет харчових технологій,
м. Київ, Україна

Accepted: January 22, 2024 | **Published:** February 6, 2024 | **Language:** Ukrainian

Abstract: in the theses the author considers the issue of establishing social responsibility in the second half of the 20th century AD, namely laying the basic foundations for the emergence and development of the idea of corporate social responsibility. The works of foreign researchers who have devoted their time and attention to the development of social responsibility of business in relation to society are analysed. Attention is drawn to the ideas of corporate egoism, reasonable egoism and corporate altruism, which arose against the background of the contradiction of Milton Friedman's idea of profit maximization (corporate egoism).

Keywords: social responsibility, corporate social responsibility, CSR, business.

Вступ

З початку 20 ст. до н. е. у збірці законів месопотамського царя Ешнунни та з 18 ст. до н. е. у кодексі законів вавилонського царя Хамураппі зустрічаються перші регулюючі положення, які мали відношення до регулювання найму працівників, їх оплати та становлення фіксованої ціни на

продукти (King, 1915; Березюк, 2017). Ці перші думки як бути «соціально відповідальним» в ті часи розглядалось з точки зору, як побудувати ідеальну державу з ефективним суспільним устроєм.

Нині можна вважати, що фундамент «соціальної відповідальності» активно почав закладатись з 18 ст. н. е., внаслідок промислової революції. В цей період Фредеріко Тейлор сформував школу наукового управління, нині відома як школа наукового менеджменту. Багато послідовників Тейлора розглянули його ідеї і розвинули думку, що бізнес має дотримуватись соціальної відповідальності. Так, Генрі Гант, один із послідовників Тейлора, в своїх працях висвітлював питання, що прагнення збільшувати прибуток має іти поруч із прагненням підвищити добробут суспільства (Gantt, 1919).

З того часу соціальна відповідальність бізнесу пройшла через низку трансформацій та модифікацій, дослідники й досі визначають концепції в сфері соціальної відповідальності, яких можуть дотримуватись підприємства у своїй діяльності.

Результати дослідження

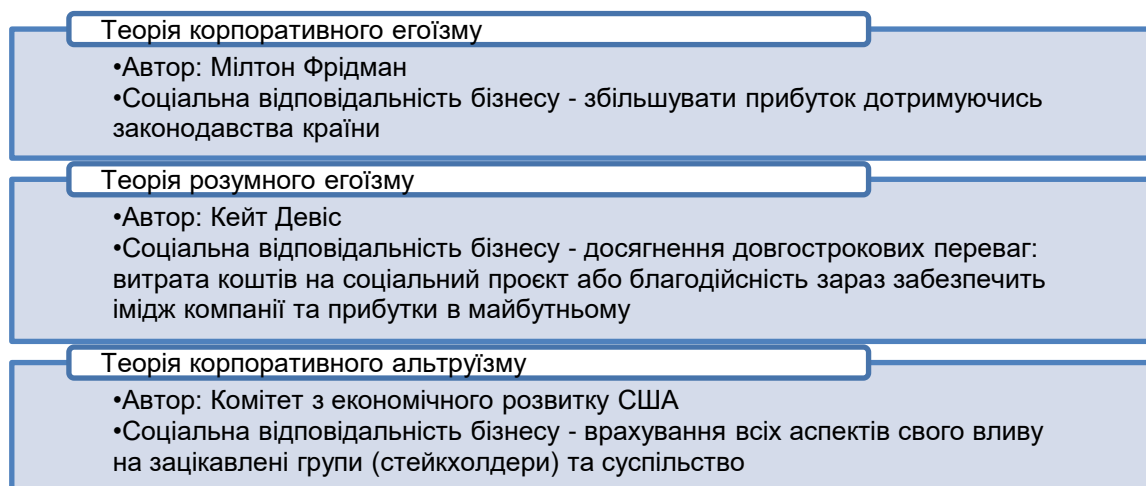
Найбільш значимі віхи в розвитку ідеї соціальної відповідальності бізнесу активно проходили в другій половині 20 ст. Першу віху можна означити як формалізацію категорії «корпоративна соціальна відповідальність» (КСВ) Говардом Боуеном у 1953 році. Саме його називають батьком КСВ, оскільки він визначив, що бізнесмени мають певне зобов'язання здійснювати певну підприємницьку діяльність та приймати певні рішення, що будуть відповідати цінностям та цілям суспільства (Bowen, 2013).

Соціальну відповідальність активно розглядали саме в рамках корпоративної і це можна пояснити тим, що корпорація була і є найбільш складною організаційною формою ведення бізнесу, а також провідні корпорації є більш прихильними до соціально відповідальної поведінки (Колот, 2013).

Наступна віха відзначається із дослідженнями Кейта Девіса, який присвячував їх розвитку теорії соціальної відповідальності. Саме ним було визначено, що питання соціальної відповідальності потребує розгляду не тільки на теоретичному та системному рівнях, а й з управлінської точки зору (Колот, 2013; Davis, 1960). Управлінський контекст необхідний для того, щоб можна було посилались на рішення та дії підприємців, прийняті з тих чи інших причин, які частково лежать за межами прямого економічного або технічного інтересу підприємства.

До того ж, Девісом був сформульований «Залізний закон відповідальності» за якого визначається, що той, хто не бере на себе відповідальність відповідно його владі, в результаті втратить цю владу (Колот, 2013; Davis, 1960). На його думку даний закон є справедливий та має певну ефективність в способі розподілу відповідальності, оскільки він кладе відповідальність на того, хто може запобігти шкоді або зменшити її вплив. Ще один важливий внесок зробив Мілтон Фрідман у 1970 роках, який виступав в ролі критика ідеї соціальної відповідальності. Він стверджував, що єдина соціальна відповідальність, якої має дотримуватись бізнес – це збільшувати свій прибуток, використовуючи всі наявні ресурси компанії та дотримуючись чинного законодавства країни (Friedman, 1970). Дослідник керувався ідеєю, що витрата коштів на соціальні програми призведе до зменшення продуктивності та втрат конкурентних переваг на ринку, в кінцевому результаті буде зменшено прибуток компанії. Ця думка Фрідмана визвала шкал дискусій, багато дослідників не погоджувалось з такою ідеєю максимізації прибутку (в майбутньому отримала назву теорія корпоративного егоїзму), а Комітет з економічного розвитку США висунув свій опис моделі КСВ, яка стала повною протилежністю ідеї Фрідмана (Рисунок 1).

Рисунок 1

Теорії до розуміння концепції соціально відповідального бізнесу

Джерело: сформовано автором

Ідея Комітету з економічного розвитку полягала в тому, що компанія має вплив на суспільство, тому має відповідально до цього ставитись. Таким чином окрім теорії корпоративного егоїзму, з'явилась теорія корпоративного альтруїзму, а на їх фоні з'являється так званий «посередник», теорія розумного егоїзму, яка урівноважила дві попередні теорії. Теорія розумного егоїзму представляє собою ідею досягнення довгострокових переваг бізнесу: витратити кошти на соціальні проєкти або благодійність зараз забезпечить імідж компанії, а в майбутньому – прибуток (Олійник, 2016; Гриненко, 2012).

Арчі Керолл також посів одну із ключових ролей у формування та розвитку корпоративної соціальної відповідальності. У 1970-х роках він визначив, що КСВ необхідно трактувати за допомогою сукупних складових, які представляють собою відповідність економічним, правовим, етичним та дискреційним очікуванням до очікувань суспільство від бізнесу (Carroll, 1979). Вже на основі попередніх досліджень, у 1991 році Керолл запропонував модель «Піраміда корпоративної соціальної відповідальності», складовими якої є економічна, правова, етична та благодійна відповідальність підприємства (Carroll, 1991). Він зауважив, що модель не є сталою і її можна трансформувати, завдяки чому вона і зараз отримує певні модифікації відповідно до потреб того чи іншого підприємства.

Розглядаючи 1980 роки варто звернути увагу на Томаса Джонса, який один із перших дослідників розглянув КСВ як процес прийняття рішень, що впливатимуть на корпоративну поведінку. Його внесок розпалив нову дискусію, внаслідок якої науковцями було створено оцінку КСВ з точки зору операційного підходу, що включає нові рамки, моделі та методи.

Протягом 1990 років розвиток концепції корпоративної соціальної відповідальності зазнав міжнародної зацікавленості, оскільки в ці роки процес глобалізації збільшив операційну діяльність транснаціональних корпорацій (ТНК), яким довелось зіштовхнутись з різними бізнес-середовищами та слабкими нормативними рамками за кордоном.

Висновки

Окрім ідей цих дослідників, існують і інші, які суттєво вплинули на розвиток соціальної відповідальності. Вони сприяли появі нових концепцій та складових і продовжують впливати далі. Сучасна соціальна відповідальність включає в себе безліч базових елементів, які були запропоновані наведеними вище дослідниками і вона досі продовжує розвиватись, що є приводом для подальших досліджень за цим напрямком для вивчення всіх віхів еволюції соціальної відповідальності. Так, наприклад, концепція корпоративної соціальної відповідальності розвивалась в напрямку концепції корпоративної соціальної діяльності, корпоративного громадянства, концепції зацікавлених сторін (стейкхолдерів) та інші, що потребують вивчення.

Література

- Березюк, К. М. (2017). Еволюція концепції корпоративної соціальної відповідальності в контексті зміни пріоритетів ведення бізнесу. *Управління економікою: теорія та практика*, 166-176. <http://surl.li/pzqst>
- Гриненко, А. М. (2012). Корпоративна соціальна відповідальність: теоретико-методологічний аспект оцінювання соціальної діяльності. *Формування ринкової економіки*, 58-68. <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c133251c-cf0e-4c29-9d97-435412b37384/content>
- Колот, А. М. (2013). Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів. *Економічна теорія*, 4, 5-26. <http://surl.li/pzqqy>
- Олійник, О. О. (2016). *Соціальна відповідальність*. Рівне : НУВГП. <http://surl.li/ednxx>
<https://doi.org/10.2307/j.ctt20q1w8f>
- Bowen, H. R. (2013). *Social responsibilities of the businessman*. University of Iowa Press.
- Carroll, A. B. (1979). A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *Academy of Management Review*, 4(4), 497. <https://doi.org/10.2307/257850>
- Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34(4), 39–48. [https://doi.org/10.1016/0007-6813\(91\)90005-g](https://doi.org/10.1016/0007-6813(91)90005-g)
- Davis, K. (1960). Can business afford to ignore social responsibilities? *California Management Review*, 2(3), 70–76. <https://doi.org/10.2307/41166246>
- Friedman, M. A. (1970). Friedman doctrine «The Social Responsibility of Business Is to Increase Its Profits». *The New York Times*. <http://surl.li/flcje>
- Gantt H. L., (1919). *Organizing for work*. Harcourt, Brace and Howe. <http://surl.li/pzqgro>
- The Avalon project: Code of Hammurabi*. (n.d.). Yale.edu. Retrieved February 2, 2024, from <https://avalon.law.yale.edu/ancient/hamframe.asp>
- King, L. W. translated by (1915). *The Code of Hammurabi*. Yale Law School. Yale.edu. Retrieved February 2, 2024, from <https://avalon.law.yale.edu/ancient/hamframe.asp>